

Schweiz får reformen just genom demokratins långvarighet större proportioner. Till detta kommer att val och folkomröstningar av ålder haft en bismak av mannaförbund och gemytlig frigörelse från familjen, med prat mellan karlar och krogbesök som på en gång varit rituella och okontrollerade; det har varit något trevligt att rösta, och det är samma motvilja mot att släppa fram kvinnor till urnan som att välja in dem i herrklubbar.

En mera påtaglig betydelse i sammanhanget har referendumsdemokratin haft. Om inte folkomröstningar varit nödvändiga för att kvinnorna skulle få rösträtt, hade av allt att döma denna rösträtt för länge sedan varit en realitet. I nästan alla andra länder har den kvinnliga rösträtten införts genom representativa beslut. Männen har förlorat sitt privilegium utan att bli direkt tillfrågade; man vet inte hur de skulle ha svarat på frågan.

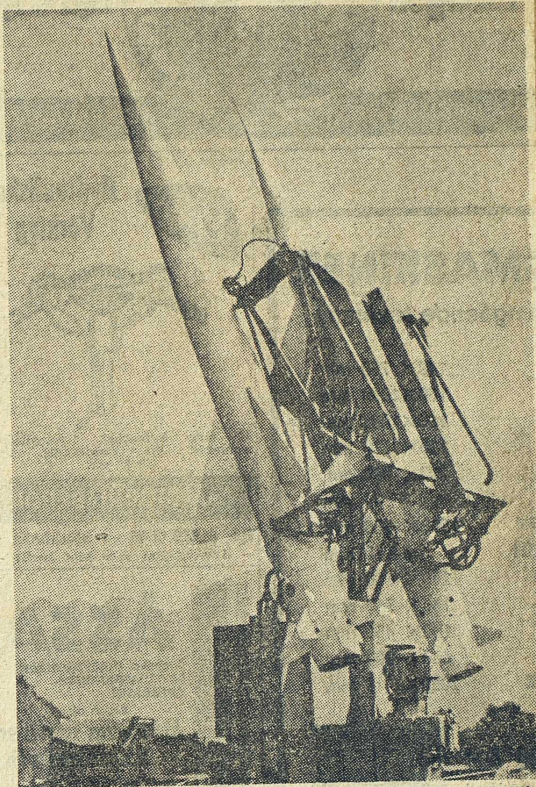
HERBERT TINGSTEN

Schweizarna om atomvapnen

Med denna artikel om den schweiziska diskussionen om atomvapnen avslutar Herbert Tingsten sin serie från Schweiz. De tidigare artiklarna har varit införda i Dagens Nyheter den 26 november och 1, 5 och 8 december.

REDAN I JULI 1958 gjorde den schweiziska regeringen ett principiellt uttalande för anskaffande av atomvapen av den mindre, sk taktiska typen. Uttalandet innebar inte att man omedelbart skulle söka producera eller anskaffa sådana vapen, och det gjordes, såsom senare klarlagts, delvis av politisk-taktiska skäl. Vid denna tid var den av Ryssland och dess kommunistiska drabanter i skilda länder förda propagandan mot atomvapen — utom naturligtvis i Ryssland — i full gång, och den hade i Schweiz liksom på andra håll vunnit understöd av vissa grupper inom socialdemokratin samt av en grupp pacifister. Regeringen-förbundsrådet tog ställning för att motverka spridning av denna propaganda, för att med sin auktoritet framhäva motiven för anskaffande av atomvapen.

Sedan dess har debatten i frågan oavlatligt fortsatt i Schweiz. Det har gång efter annan klarlagts att de borgerliga partierna i princip är för atomvapen; endast ett fåtal, i regel religiöst bestämda radikalpacifister går mot majoriteten. Kommunisterna, "för vilka försvagandet av landets värmkraft är ett huvudsyfte" (Der Bund), är självfallet mot atomvapen, samtidigt som de, liksom de ryska tidningarna, talar om Rysslands resurser på området och antyder att Schweiz existens ställs på spel om regeringens uppfattning godtas. Inom socialdemokratin är meningarna delade, och detta har klarlagts genom två initiativ till författningsändringar att underställas folkomröstning. En grupp "vänstersocialister" har insamlat det nödiga antalet underskrifter för en omröstning om förslaget att "framställning, införsel, transitering, lagring och användning av varje slags atomvapen är förbjudna i Schweiz". Partiets majoritet har vid skilda kongresser ställt sig på en annan linje. Man vill inte för närvarande ta ställning till frågan, men anser att den i sinom tid bör avgöras genom folkomröstning. Därför har denna riktning framfört ett konkurrerande alternativ till folkomröstning, enligt vilket "beslut om den schweiziska arméns utrustning med atomvapen av något slag obligatoriskt skall föreläggas folket till avgörande". Det antas allmänt

Luftvärnsroboten Oerlikon av inbämsk tillverkning är ett av inslagen i moderniseringen av det schweiziska försvaret.

att ett vägande motiv till detta förslag var önskan att försvaga minoritetsinitiativets möjligheter genom en avledningsmanöver.

Under denna höst har den partipolitiska situationen ytterligare klarnat. I ett betänkande av den 7 juli 1961 avstyrkte regeringen det vänstersocialistiska initiativet och förordade alltså att folket skulle rösta nej på detta förslag; behandlingen av den socialdemokratiska majoritetens initiativ uppsköts till en senare tidpunkt. Det är allmänt känt, ehuru enligt praxis inte officiellt bekräftat, att regeringen var enig och att sålunda även de två socialdemokrater som invaldes i förbundsrådet för två år sedan var mot vänstersocialisternas förslag.

Några veckor senare anslöt sig ett av nationalrådets mellan sessionerna arbetande utskott till förbundsrådets mening med 19 röster mot 4. Av de sex socialdemokraterna i utskottet röstade alltså endast två med regeringen. Detta förhållande gav dock, såsom senare blev tydligt, inte riktigt besked om läget inom partiet. Av

en tillfällighet var den vänstersocialistiska minoriteten överrepresenterad vid omröstningen i utskottet.

Den 27 september kom frågan före i nationalrådet, som med 147 röster mot 12 anslöt sig till regeringen. Detta visar att ett överväldigande flertal socialdemokrater stödde regeringen och sina egna regeringsmedlemmar. Minoriteten utgjordes av åtta socialdemokrater och fyra kommunister. Under december skall frågan upp i ständerrådet, men det faller av sig självt att denna kammare med än större majoritet — eller enhälligt — ställer sig på nationalrådets ståndpunkt. Det har ännu inte bestämts när folkomröstningen skall äga rum. Att initiativet med stor majoritet kommer att förkastas tvivlar ingen på.

Det andra initiativet i atomvapenfrågan, den socialdemokratiska majoritetens, har ännu inte tagits upp av regering eller representation. Att regeringen och representationen kommer att avstyrka det är med hänsyn till partiställningen givet. Det anses osäkert om ens socialdemokrater

na i förbundsrådet skall stödja sitt partis förslag — enligt den kollektiva konventionen i den schweiziska regeringen får man sannolikt aldrig veta hur de ställer sig — och om partiet i förbunds församlingen och vid folkomröstningen skall med större energi driva initiativet. Enligt många mening var detta initiativ främst ett majoritetens taktiska medel mot minoriteten, och sedan minoritetsinitiativet bragts ur världen har detta medel gjort sin tjänst.

Debatten i Schweiz har i huvudsak gått på samma linje som i andra västeuropeiska länder. Motståndarna till atombeväpning har framhållit dessa vapens ohöjliggighet och uttryckt sina förhoppningar om avrustning och varaktig fred. De har i en atombeväpning sett en fara för Schweiz — varvid de förtäckta ryska hotelserna framdragits — och hävdar att Schweiz genom att avstå från rustningar av detta slag kan påverka andra och därmed främja världsfreden. I argumentationen är det ofta svårt att skilja mellan den principiella försvarsvilja som vill avstå just från atomvapnet och radikalpacifismen; även kommunisterna rör sig med från båda hållen hämtade synpunkter.

Majoritetens linje har fått sitt bästa uttryck i förbundsrådets betänkande den 7 juli och i några inlägg, särskilt av förbunds president Wahlen, i nationalrådsdebatten den 27 september. Skall man ha ett försvar, ett försvar som naturligtvis blott tjänar defensiva syften, måste det vara så starkt att det kan avsevärt skada en angripare och därmed avskräcka från angrepp. De taktiska atomvapnen fyller detta krav. "Utrustning med atomvapen kan bli en plikt för oss, för det första mot våra soldater, som måste förfoga över bästa möjliga vapen, för det andra för att skydda vår neutralitet" (von Greyerz, radikal, i nationalrådet). Pacifismen blev hårt kritiserad i förbundsrådets betänkande: "Den som vill undvika kampen mot det onda, som avvisar försvaret och dess konsekvenser, skjuter i grunden över denna svåra plikt på andra, avlastar sitt samvete på andras bekostnad. I en sådan hållning ligger vid sidan av aktningvärda motiv också en flykt från ansvar. Detta gäller för övrigt inte bara för den enskilde, utan också för hela landet. Om man i dag i Schweiz över huvud taget är i det läget att man kan kräva avstående från atomvapen, så är det endast därför att andra stater förfogar över dessa vapen och att deras rustningar indirekt skyddar även oss."

En detalj i nationalrådsdebatten gällde militärens yttranderätt. Från vänstersocialistiskt håll anklagade man högre officerare för deras rekommendation av atomvapen. Förbunds president Wahlen uttryckte sin förvåning över att personer som eljest höll på meningsfrihet för alla, även mi-

litären, nu ville hindra öppen debatt om atomvapnet bland dem vilkas yrkesplikt är att arbeta för landets försvar.

Om några omedelbara åtgärder för produktion eller anskaffande från annat håll av atomvapen är för närvarande inte tal, åtminstone inte officiellt. Den positiva hållningen till denna utökning av försvaret, om möjligheter finns och det internationella läget förblir spänt, är emellertid efter höstens debatter ostridig.

HERBERT TINGSTEN

U
na
gra
mer
und
kon
fors
besl
na
En
Dan
om
rede
leon
hist
fatti
stats
Nap
(Ha
på
med
och
skill
stike
Ha
in p
toria
prob
gan
av fl
del i
III, s
store
var
till k
till e
kare,
anser
gängl
Men
för d
ge vi
leon
gon b
kare
ler a
faders
perioc
kan fi
om o
känna
Vid
den 1
Ludvi
III o
vald
förste
joner
avgivr
händel
värdig
gångar
första
maktö
hade s
varit i
i Ham